

ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я СЬОГОДНІ

Юрій Мочалов

канд. мед. наук,
доцент ДВНЗ
«Ужгородський
національний
університет»

Застосування інновацій у практичній діяльності більшості лікувально-профілактичних закладів і установ різної форми власності і відомчого підпорядкування в Україні є позитивним і прогресивним моментом, що підвищує ефективність роботи, надає можливість залучити більші обсяги бюджетних і позабюджетних асигнувань, оновити та вдосконалити матеріально-технічну базу, підвищити ефективність її використання

Інноваційна діяльність у роботі закладів охорони здоров'я

Впровадження нових методик діагностики та лікування найпоширеніших захворювань стає передумовою збільшення потужностей лікувального закладу та залучення додаткових коштів, необхідних для його функціонування. З іншого боку — участь закладу охорони здоров'я у спільних проектах з розробки, апробації та впровадження в практику нових лікувально-діагностичних технологій разом із науково-дослідними установами та підприємствами дає можливість також збільшити рівень прибутку. Таким чином, заклад охорони здоров'я долучається до інноваційного процесу і, відповідно, виникає потреба у специфічних організаційних і новаторських заходах, які іменуються інноваційним менеджментом.

Згідно з Законом України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. № 40-IV (далі — Закон № 40) **інновація** — це новостворені

(застосовані) і (або) удосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, які істотно поліпшують структуру і якість виробництва й (або) соціальної сфери. Нині інновація — це не лише нові товари (технології, методики), а й зміни у процесах, оскільки вони можуть мати місце і у сфері послуг, і в системах управління та маркетингу, завдяки яким послуги і товари продукуються і доходять до кінцевого споживача.

Інновація в медицині пов'язана з процесом перетворення продуктивної ідеї у практичну площину, у щось таке, що може бути використано, реалізовано або досягнуто і, за можливості, має принести плоди у вигляді підвищення ефективності системи охорони здоров'я, профілактики найпоширеніших захворювань.

Інновації нерозривно пов'язані із таким поняттям, як «нововведення» — оформлений результат фундаментальних, теоретичних і прикладних досліджень або наукових розробок та експериментальних робіт у будь-якій сфері діяльності з метою удосконалення та підвищення її ефективності.

Нововведення зазвичай оформлюються у вигляді відкриттів, патентів на винахід або корисну модель, раціоналізаторських пропозицій, інших документів на нові або вдосконалені продукти (технологія, управлінський або виробничий процеси, виробнича або організаційна структура, стандарти, інструкції, методики, практичні рекомендації). До нововведень можна також віднести результати маркетингових досліджень. Інноваційна діяльність та нововведення безпосередньо пов'язані з поняттям «комерціалізація» — виведення новоствореної технології на ринок і отримання прибутку від її застосування.

Впровадження нових методик діагностики та лікування найпоширеніших захворювань стає передумовою збільшення потужностей лікувального закладу та залучення додаткових коштів, необхідних для його функціонування

■ ІННОВАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ І ПРИКЛАДИ ІННОВАЦІЙ В МЕДИЦИНІ

Інноваційним менеджментом називають систему підготовки та прийняття рішень, спрямованих на формування, підтримку і розвиток інноваційно-технічного потенціалу підприємства (в нашому випадку — лікувально-профілактичного закладу, в якому ведеться інноваційна діяльність). Інноваційний менеджмент є однією з форм загального, функціонального менеджменту, об'єктом якого є процеси інноваційно-технологічного розвитку. Іншими

словами, інноваційний менеджмент являє собою систему, сукупність систематизованих знань з сучасного менеджменту про методи створення трудомістких інновацій та їх ефективності.

Нововведення у сфері охорони здоров'я реалізуються у формі створення нових технологій, медичних приладів, препаратів та засобів медичного призначення, лікувальних методик або організаційних процесів, що впливають на виробництво товарів або надання послуг.

З погляду інноваційного менеджменту в галузі охорони здоров'я можна виокремити кілька видів інновацій:

1. Медичні технологічні інновації, пов'язані із застосуванням нових методів (способів, прийомів) профілактики, діагностики та лікування на базі наявних препаратів (устаткування) або нових комбінацій їх застосування.

2. Організаційні інновації, що реалізують ефективну реструктуризацію діяльності системи охорони здоров'я, вдосконалення організації праці персоналу та організаційної структури процесу управління і окремого медичного закладу.

3. Економічні інновації, які забезпечують впровадження сучасних методів планування, фінансування, стимулювання та аналізу діяльності закладів охорони здоров'я.

4. Інформаційно-технологічні інновації, спрямовані на автоматизацію процесів збору, обробки, аналізу інформаційних потоків у медичній галузі.

5. Медико-фармацевтичні, медико-технічні інновації, що є різновидом медичних технологічних інновацій, однак полягають у використанні нових лікарських засобів (технічних систем), конкурентоспроможних за ціною і основними параметрами медичної ефективності.

■ ЕТАПИ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ ТА ЙОГО ОРГАНІЗАЦІЯ

Загальна структура інноваційного процесу є послідовним ланцюжком: фундаментальні дослідження — прикладні дослідження — розробки — дослідження ринку — конструювання — дослідне виробництво — ринкове випробування — комерційне виробництво.

Інноваційний менеджмент базується на таких складових:

- 1) пошук ідей, що є фундаментом для певної інновації. Джерелами інноваційних ідей є споживачі, вчені (розробники), заклади чи підприємства-конкуренти (дослідження потреби населення в тій чи іншій технології), контрагенти і агенти за господарськими договорами, працівники закладу;
- 2) спосіб організації інноваційного процесу для певної інновації;
- 3) процес впровадження нової технології на власній базі та просування і реалізація нововведень на ринку.

Організація інноваційної діяльності у закладі охорони здоров'я — це створення окремої або інтегрованої структури, що має виконувати такі функції: проведення власних досліджень, отримання і класифікація науково-технічних розробок; підвищення кваліфікації кадрів закладу; отримання науково-технічних відомостей із зовнішніх джерел; спільна робота співробітників закладу з клінічними підрозділами та службою маркетингу (за наявності такої); інформаційний обмін всередині організаційної структури; розвиток і стимулювання творчого підходу у співробітників до вирішення поставленого завдання.

Інноваційні процеси в закладі мають підтримуватися шляхом мотивації інноваційної активності працівників. Інноваційна активність полягає в тому, що працівники, розуміючи суть і мету своєї діяльності, пропонують нові ідеї, розробляють проекти, які в подальшому застосовуються в роботі закладу і дають прибуток (або ж забезпечують економію витрат у виробництві чи функціонуванні). Для цього необхідно зацікавити працівника і переконати в тому, що нововведення дасть прибуток не тільки закладу, а й самому новатору. Найчастіше на практиці застосовуються різноманітні види заохочень (премії, надбавки до заробітної плати, додаткові соціальні пакети, медичне і додаткове пенсійне страхування, страхування життя, додаткові відпустки тощо).

Інновація в медицині пов'язана з процесом перетворення продуктивної ідеї у практичну площину, у щось таке, що може бути використано, реалізовано або досягнуто і, за можливості, має принести плоди у вигляді підвищення ефективності системи охорони здоров'я, профілактики найпоширеніших захворювань

■ ОПІР ІННОВАЦІЯМ

Інновації в медицині — це нові ідеї, підходи, препарати або методи діагностики чи техніки проведення втручань, що застосовуються під час надання медичних послуг (допомоги) або в організації таких процесів, що сприймаються як нові або яким притаманні унікальні властивості. Однак, впроваджуючи нововведення, заклади і окремі фізичні особи стикаються з такою проблемою, як опір інноваціям. Цей опір зумовлений тим, що більшості людей від природи притаманні консерватизм та інертність, які суттєво ускладнюють сприйняття нововведення. До того ж галузь охорони здоров'я в Україні має традиції і ознаки доволі гіпертрофованого консерватизму.

Можна виділити внутрішні і зовнішні чинники опору.

Внутрішній опір — це небажання або повна відмова брати участь в інноваційному процесі з боку структурно-функціональних підрозділів закладу,

керівників різних рівнів і медичних працівників. Такий різновид опору інноваціям має як усвідомлений, так і неусвідомлений характер і залежить від багатьох факторів, наприклад:

- 1) характер управління, зокрема, виконання таких функцій, як планування і контроль;
- 2) рівень розвитку комунікацій та збору інформації;
- 3) професійна підготовка медичних працівників та параклінічних (адміністративних) підрозділів закладу.

Зовнішній опір. Будь-який заклад завжди діє в оточенні інших суб'єктів публічного і приватного права, ринку і відчуває певний вплив на свою діяльність. Постачальники, пацієнти, посередники, органи державного управління, громадські організації, конкуруючі заклади і підприємства — всі вони так чи інакше впливають на діяльність окремо взятого закладу. У період здійснення інновацій та впровадження нововведень такий вплив часто може переходити в тиск і опір внаслідок того, що стратегічні нововведення неодмінно зачіпають інтереси всіх суб'єктів, які перебувають у взаємовідносинах із закладом.

■ ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Згідно із Законом № 40 державне регулювання інноваційної діяльності здійснюється шляхом:

- 1) визначення й підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності державного, галузевого, регіонального та місцевого рівнів;
- 2) формування і реалізації державних, галузевих, регіональних та місцевих програм;
- 3) створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності;
- 4) фінансової підтримки виконання інноваційних проектів;
- 5) встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності;
- 6) підтримки функціонування і розвитку сучасної інноваційної інфраструктури.

Інноваційна діяльність також регулюється Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, Кодексом законів України про охорону праці, Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15 грудня 1993 р. № 3687-XII, Законом України «Про охорону прав на промислові зразки» від 15 грудня 1993 р. № 3688-XII, Законом України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р. № 3689-XII,

Законом України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14 вересня 2006 р. № 143-V, Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 13 грудня 1991 р. № 1977-XII, постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок створення та функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів» від 22 травня 1996 р. № 549, постановою Верховної Ради України «Про концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України» від 13 липня 1999 р. № 916, наказом Міністерства економіки України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства промислової політики України «Про затвердження Методики оцінки ефективності виконання інноваційних проектів та діяльності технологічних парків» від 21 листопада 2005 року № 434/668/442.

Інноваційна діяльність у медицині також частково регулюється Законом України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII, Законом України «Про захист персональних даних» від 1 червня 2010 р. № 2297-VI та ін.

Нововведення у сфері охорони здоров'я реалізуються у формі створення нових технологій, медичних приладів, препаратів та засобів медичного призначення, лікувальних методик або організаційних процесів, що впливають на виробництво товарів або надання послуг

■ ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Однією з головних причин низького рівня інноваційного розвитку медицини є вкрай слабе освоєння системи сучасних організаційно-економічних інструментів інноваційного розвитку охорони здоров'я, покликаних виконувати двояку роль: по-перше, стимулювати появу, оформлення та реалізацію інноваційних ідей, продуктів і технологій, по-друге, формувати ринковий попит на інновації — управлінські, інформаційні та лікувально-діагностичні.

З іншого боку, низька ефективність сформованої системи управління системою охорони здоров'я та недосконалість лікувально-діагностичних методів надання медичних послуг (допомоги) доповнюються нераціональною структурою надання медичної допомоги та низькою здатністю системи адекватно реагувати на потреби населення — забезпечити досягнення сучасних світових стандартів надання медичних послуг (медичної допомоги).

Якщо взяти для порівняння досвід Російської Федерації, де ситуація в системі охорони здоров'я є кращою, але все-таки подібною до української, то можна побачити, що фінансові вливання останніх років і збільшення

рівня витрат державних коштів на забезпечення охорони здоров'я на одного жителя не дають значного результату: галузева ефективність витрачання ресурсів, як і раніше, залишається на низькому рівні.

Основні причини такого критичного стану — низька ефективність системи управління практикою надання медичних послуг (медичної допомоги), відсутність у медичних установ і закладів (підприємств) ефективних інструментів для забезпечення інноваційного розвитку. Відповідно, актуальність дослідження і розробки методів і засобів інноваційного розвитку медичних закладів залишається високою.

■ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ

Для вдосконалення та переорієнтації роботи медичного закладу в напрямі інноваційної діяльності необхідні відповідні зміни.

I. Інноваційні знання, вміння та навички ведення лікувально-діагностичного процесу. На якість лікувально-діагностичного процесу безпосередньо впливають такі фактори:

- 1) кваліфікація персоналу медичного закладу;
- 2) оснащеність медичного закладу сучасним обладнанням;
- 3) володіння сучасними методами ведення лікувально-діагностичного процесу;
- 4) рівень інформаційної підтримки лікувально-діагностичного процесу, включаючи процес прийняття лікарем клінічних рішень.

II. Інноваційні управлінські та структурні зміни. Очевидно, що медичним закладам необхідно постійно оптимізувати свою організаційну структуру з урахуванням мінливої кон'юнктури ринку медичних послуг.

До сучасних управлінських змін можна віднести впровадження аутсорсингу, що є ефективним інструментом для увільнення медичного закладу від непрофільних видів діяльності; переведення бюджетного функціонування медичного закладу на режим державно-приватного партнерства, що зменшить навантаження на бюджет, сприятиме створенню конкурентного середовища та підвищенню якості медичних послуг.

III. Забезпечення інформаційної підтримки клінічної практики. За експертними оцінками, застосування інформаційних систем у медицині дасть можливість скоротити кількість медичних помилок, пов'язаних з неправильним призначенням медикаментів, у середньому на 70–75 %. До 50 % робочого часу лікаря витрачається на пошук необхідної інформації та ведення документації. Однак головне призначення інформаційного забезпечення пов'язано з підтримкою безпосередньо лікувально-діагностичного процесу.

Нині активно використовуються близько чотирьох тисяч лікарських препаратів, між якими мають місце більше двох тисяч взаємодій, що визначають можливість їх спільного застосування. Очевидно, що лікар не в змозі утримувати в голові необхідний обсяг інформації, отже, необхідний активний розвиток систем комп'ютерної підтримки лікарських призначень.

IV. Фінансово-економічні інновації. У сучасних умовах медичний заклад має бути орієнтований на активний пошук додаткових джерел фінансування. Крім державного фінансування, медичні заклади мають можливість отримувати додаткові кошти від страхових організацій (добровільне медичне страхування і добровільні пожертви від юридичних і фізичних осіб), пацієнтів і ділових партнерів. Розвиток цих напрямів пов'язаний із заходами щодо удосконалення системи платних послуг у медичному закладі, договірних відносин зі сторонніми організаціями.

V. Розвиток інноваційної інфраструктури медичного закладу. Без розвинутої інноваційної інфраструктури неможлива ні успішна модернізація медичного закладу, ні результативна діяльність з розробки та застосування інновацій в управлінні клінічною практикою, наданні лікувально-діагностичних послуг (допомоги), розвитку інформаційних технологій. Інноваційна інфраструктура має сприяти освоєнню інноваційних методів лікування, а також стимулюванню попиту на інноваційні види медичної допомоги.

VI. Управління цільовими проектами та програмами нововведень. Передусім важливо визначити перелік пріоритетних інноваційних цільових проектів з урахуванням їх доцільності, ступеня ефективності та ймовірності виконання. Управління реалізацією цільових інноваційних проектів здійснюється шляхом створення таких механізмів:

- а) механізми управління предметною сферою проекту;
- б) механізми управління часом проекту;
- в) механізми управління бюджетом проекту, оцінка його ефективності;
- г) механізми управління ризиками проекту.

VII. Інноваційні центри спеціалізованої медичної допомоги. Мають застосовуватися сучасні принципи та методичні підходи до організації інноваційних центрів спеціалізованої медичної допомоги. Такі центри повинні надавати спеціалізовану, в тому числі високотехнологічну медичну допомогу пацієнтам, що страждають на хвороби серцево-судинної системи, онкологічні та інші тяжкі захворювання.

Інновації в медицині — це нові ідеї, підходи, препарати або методи діагностики чи техніки проведення втручань, що застосовуються під час надання медичних послуг (допомоги) або в організації таких процесів, що сприймаються як нові або яким притаманні унікальні властивості

Інформаційні технології мають розглядатися як ключовий актив медичного закладу, якому відводиться роль каталізатора інноваційного розвитку. Економічне обґрунтування доцільності застосування «хмарної» моделі інформаційного забезпечення зажадало використання фінансово-економічних інструментів для вироблення рішень щодо вибору більш ефективного варіанту розвитку інформаційної системи медичного закладу.

■ ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ СИТУАЦІЙ

Необхідно дослідити весь комплекс факторів, що впливають на інноваційний розвиток ринку медичних послуг та медичних закладів різних форм власності і відомчого підпорядкування. Потрібно вивчити всі соціально-економічні, технологічні, нормативно-правові і особистісні умови, що впливають на інноваційні процеси в медичній галузі України. Проведення таких досліджень дасть можливість обґрунтувати і визначити арсенал організаційно-економічних інструментів інноваційного розвитку медичних закладів та установ для вдосконалення надання пацієнтам медичних послуг (допомоги) належної якості і обсягів у таких напрямках, як лікувально-діагностичний, організаційно-управлінський та інформаційний.

У практичній діяльності медичних закладів доцільно ввести доступні досягнення науково-технічного прогресу, зокрема, «хмарні системи». Перевагами таких систем є їх доступність, простота в експлуатації та істотне зменшення потреб в інвестиціях для підтримки і розвитку наявної інформаційної системи медичного закладу

Наявна актуальна потреба в розробці адекватної моделі організаційної структури інноваційного розвитку, яка може бути використана в практичній діяльності медичних закладів України. Необхідно створити логічні і функціональні взаємозв'язки між організаційними структурами управління діяльністю медичних закладів і системою їх інноваційного розвитку, які зможуть забезпечити систематичне і цілеспрямоване застосування нових знань у створенні та наданні медичних послуг (допомоги).

Побудова інноваційної моделі розвитку закладу має базуватися на таких структурних елементах: інноваційні знання, вміння та практичні навички ведення лікувально-діагностичного процесу; інноваційні управлінські та структурні зміни; забезпечення інформаційної підтримки клінічної практики; фінансово-економічні інновації; розвиток інноваційної інфраструктури медичної організації; управління цільовими проектами та програмами нововведень та ін.

Побудова інноваційної моделі розвитку закладу має базуватися на таких структурних елементах: інноваційні знання, вміння та практичні навички ведення лікувально-діагностичного процесу; інноваційні управлінські та структурні зміни; забезпечення інформаційної підтримки клінічної практики; фінансово-економічні інновації; розвиток інноваційної інфраструктури медичної організації; управління цільовими проектами та програмами нововведень та ін.

Побудова інноваційної моделі розвитку закладу має базуватися на таких структурних елементах: інноваційні знання, вміння та практичні навички ведення лікувально-діагностичного процесу; інноваційні управлінські та структурні зміни; забезпечення інформаційної підтримки клінічної практики; фінансово-економічні інновації; розвиток інноваційної інфраструктури медичної організації; управління цільовими проектами та програмами нововведень та ін.

У практичній діяльності медичних закладів доцільно ввести доступні досягнення науково-технічного прогресу, зокрема, «хмарні системи». Перевагами таких систем є їх доступність, простота в експлуатації та істотне зменшення потреб в інвестиціях для підтримки і розвитку наявної інформаційної системи медичного закладу. Це обумовлено перенесенням всіх витрат на інформаційне забезпечення закладу (установи) в розряд операційних (поточних) витрат, а не капітальних, що принципово змінює економічну основу організації інформаційного забезпечення медичного закладу, підвищуючи продуктивність ресурсів інформаційної системи при одночасному зниженні фінансових і матеріальних витрат.

З огляду на продовження реформування галузі охорони здоров'я в Україні створення структур, які б забезпечували інноваційний розвиток медичних закладів і установ, є доцільним і вагомим фактором подальшого існування таких організацій. В Україні є потреба у вдосконаленні нормативно-правової регуляції інноваційних процесів в галузі охорони здоров'я. Поряд із тим для успішної переорієнтації парадигми розвитку та стилю управління медичними закладами в напрямі інноваційного розвитку є нагальна потреба в комплексному дослідженні таких процесів на різних рівнях та напрацюванні практичних рекомендацій, які дадуть можливість реалізувати інноваційну модель розвитку галузі охорони здоров'я всієї країни. ■

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ НА 2014 РІК

«Журнал головної медичної сестри»

**Всього
397 грн
на рік**

ПРАКТИЧНЕ ВИДАННЯ ДЛЯ МОЛОДШОГО ПЕРСОНАЛУ З МЕДИЧНОЮ ОСВІТОЮ

- Стандарти сестринського догляду
- Нормування праці
- Оплата праці та відпустки
- Надбавки й доплати
- Санепідрезим і профілактика внутрішньолікарняних хвороб
- Кадрове діловодство
- Охорона праці
- Документи головної медичної сестри

Передплатний індекс — **89867**

У КОЖНОМУ НОМЕРІ: ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ ЧИТАЧІВ, ЗРАЗКИ ОФОРМЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ

З питань передплати звертайтеся
☎ **0(44) 583-04-22**

або пишть на e-mail:
@ **podpiska@p-a.com.ua**

🌐 **www.med-sestra.com**